

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 24 juli 1914 kl. 4 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om omfattningen av den pågående utredningen angående åborättigheter.

Uti en inom andra kammaren avgiven, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion nr 106 har herr *Olsson* i See anfört följande: *Motionen.*

»Den pågående utredningen angående åborättigheter omfattar, som bekant, dels antalet och beskaffenheten av lägenheter å rekognitions-skogar, dels åbor å under bruk skatteköpta hemman. Däremot anses frågor rörande vanliga nybyggen och nybyggare på för detta och nuvarande kronoallmänningar, kronoparker och kyrkoskogar icke hemfalla under den tillsatta utredningskommitténs behandling.

Emellertid ha även från sådana nybyggens innehavare eller förutvarande innehavare inkommit klagomål till Kungl. Maj:t däröver, att de med orätt berövats sådana nybyggen, som de själva upptagit och som de därför anse sig berättigade att fortfarande bruka och behålla. Då sådana klagomål från Kungl. Maj:t överlämnats till åbokommittén, har denna, på grund av ordalydelsen i det kungl. brevet angående utredningens verkställande, ej ansett sig kunna taga befattning med dessa ärenden. Då häri torde ligga mer ett förbiseende i den riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t, som föranlett utredningen, än någon avsikt att förbigå någon grupp av med åbor ganska likställda personer, anhåller jag, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den beslutade och påbörjade

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 5 avd. 6 häft. (Nr 6.) 1

åborättsutredningen måtte komma att omfatta även nybyggen och nybyggare å förutvarande eller nuvarande allmänningar av krononatur samt huruvida dylika nybyggare på ett med billighet överensstämmande sätt bibehållits vid sina nybyggen och odlingar.

*Utskottets
yttrande.*

Den av motionären omförmälda åbokommittén tillsattes den 29 augusti 1913, då Kungl. Maj:t uppdrog åt särskilda sakkunniga att *dels* verkställa utredning rörande antalet och beskaffenheten av de å s. k. rekognitionsskogshemman samt å under bruk skatteköpta hemman befintliga lägenheter jämte de villkor, på vilka dessa innehavas, ävensom i vad mån och på vad sätt innehavarna av dylika lägenheter må kunna tryggas i besittningsrätten till desamma, *dels ock*, därest utredningen skulle giva vid handen, att beträffande lägenhetsinnehavare, som frånvunnits sin besittningsrätt, billighetsskäl i särskilda fall synas böra föranleda ytterligare åtgärder från statens sida, därom hos Kungl. Maj:t göra anmälan.

Motionären anser, att det uppdrag, som dessa sakkunniga sålunda erhållit, bör utsträckas att omfatta jämväl »nybyggen och nybyggare å förutvarande eller nuvarande allmänningar av krononatur», samt uppger, att de sakkunniga under hänvisning till uppdragets begränsning förklarat sig icke kunna taga befattning med frågor angående dessa. Att döma av slutyrkandets formulering, synes motionären åsyfta, att alla slag av nybyggen, som finnas eller vid avvitrning och skatteförsäljning kunna hava förefunnits, skola bli föremål för samma utredning som torp och andra lägenheter å rekognitionshemman samt å under bruk skatteköpta hemman.

Till en början må anmärkas, att den omständigheten, att den nu pågående åboutredningen icke kommit att omfatta samtliga nybyggen, icke kan, såsom motionären sökt göra gällande, antagas bero på ett förbiseende i den riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t, som föranlett utredningen. Den nämnda skrivelsen berörde nämligen endast lägenheter å s. k. rekognitionsskogshemman, varemot de framställningar, som vid samma riksdag gjordes om utredning även av åbors å under bruk skatteköpta hemman rättigheter, blevo avslagna. Emellertid kom utredningen genom det vidgade uppdrag, som de sakkunniga erhöilo av Kungl. Maj:t, att omfatta förutom de i riksdagsskrivelsen berörda lägenheter jämväl nämnda rättigheter.

Om motionären avser att få de sakkunnigas uppdrag i nyss omförmäld omfattning utvidgat, må erinras, att ökningen av de sakkunnigas

arbete därigenom skulle bliva högst avsevärd och tidsödande samt det eljest med eftertryck framhållna önskemålet om ett skyndsamt slutförande av det redan givna uppdraget på ett högst betänkligt sätt äventyrat. Det synes därför icke vara tillrådligt att på dylikt sätt utsträcka de sakkunnigas uppdrag.

Däremot torde det med hänsyn till nybyggarnes ofta nödställda belägenhet böra övervägas, huruvida icke en särskild utredning på det ena eller andra sättet kunde för deras vidkommande igångsättas. Utskottet har emellertid icke kunnat ingå på den frågan, då den lär ligga utanför det av motionären framställda yrkandet.

Enligt av utskottet inhämtade upplysningar, jämförda med motionens motivering, torde motionären emellertid icke närmast avse samtliga nybyggen, utan förnämligast de fall, vilka äro likartade med följande, som hos de sakkunniga blivit anmält:

Enligt tillståndsresolution av vederbörande Konungens befallningshavande den 4 nov. 1772 hade vissa personer upptagit krononybygget Tosarbo nr 1 å kronoallmanningen i Arbrå socken av Gävleborgs län, men enligt uppgörelse den 13 juni 1773 till dåvarande ägaren av Iggesunds och Nianforss bruk överlätit sin rätt till nybygget med villkor av livstidsbesittning för sina barn. Sedan nämnda bruks ägare sökt att få till skatte köpa ifrågavarande kronohemman och inbetalt därför stadgade avgifter, hade förre soldaten Lars Hed i Flosta såsom svärson till Karin Nilsson, i sitt första gifte förenad med nybyggets förste anläggare, vilken avlidit utan att efterlämna barn, yrkat bättre rätt till skatteköp. Sedan detta yrkande genom Konungens befallningshavandes utslag den 14 sept. 1852 underkänts och utslaget på besvär av Hed den 17 maj 1853 blivit fastställt, fann Konungens befallningshavande enligt resolution den 22 dec. 1854 skäligt att det sökta skatteköpet bevilja, eftersom det styrkts, att sistnämnda utslag vunnit laga kraft, att bruksägarnes besittningsrätt sålunda blivit befästad och de i stadgad ordning bestämda avgifterna blivit behörigen levererade.

Härav torde framgå, att i förevarande fall icke tvistats vare sig angående omfattningen av åborätten i förhållande till bruksägarens skattemannar rätt eller huruvida nybyggaren på ett med billighet överensstämmande sätt bibehållits vid sin odling, och ej heller ens om bruksägares företrädesrätt framför åbo till skatteköp, utan endast angående frågan om behörig innehavare av själva åborätten, varå bruksägaren på grund av *överlåtelse* från åbon framställt anspråk, som godkänts.

Det torde vara uppenbart, att de sakkunniga saknat befogenhet att ingå i prövning av den till bruksägaren på sin tid gjorda överlåtel-sens rättsliga betydelse gentemot den person, som på grund av släkt-skapsförhållande uppträtt såsom den ursprunglige nybyggarens rätts-innehavare. Och givetvis kan det icke heller vara lämpligt att härutinnan vidga de sakkunnigas uppdrag, då frågan om en öfverlåtel-ses laglighet och rättsverkningar i varje särskilt fall måste i händelse av tvist avgöras av vederbörande domstol och icke kan till sin natur jämsställas med den till de sakkunniga hänskjutna frågan om själva åborättens legala om-fattning och skyddande gentemot skattemannarättens innehavare.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Olssons i See motion nr 106 icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 juli 1914.

På utskottets vägnar:

G. NIC. TORGÉN.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit herrar: *Torgén*, *Andersson* i Höckerum, *Bärg* i Katrineholm, *Andersson* i Knäppinge, *Lindley*, *Engqvist*, *Bengtsson* i Göteborg, *Lyberg*, *Larsson* i Dala och *Johansson* i Hus-kvarna.
